četvrtak, 19. prosinca 2019.

P9_TA(2019)0108

Ruski zakon o „stranim agentima”

Rezolucija Europskog parlamenta od 19. prosinca 2019. o ruskom zakonu o „stranim agentima” (2019/2982(RSP))

(2021/C 255/09)

Europski parlament,

— uzimajući u obzir svoje prethodne rezolucije o Rusiji i odnosima EU-a i Rusije,

— uzimajući u obzir izjavu glasnogovornice Europske službe za vanjsko djelovanje (ESVD) od 23. studenoga 2019. o izmjenama zakona o „stranim agentima” u Ruskoj Federaciji i izjavu od 26. studenoga 2017. o ruskom zakonu kojim se omogućuje registracija stranih medija kao „stranih agenata”,

— uzimajući u obzir izjavu delegacije EU-a u Vijeću Europe od 11. prosinca 2019. o izmjenama zakona o „stranim agentima” u Ruskoj Federaciji,

— uzimajući u obzir Opću deklaraciju o ljudskim pravima, a posebno njezin članak 19. o pravu na slobodu mišljenja i izražavanja te članak 20. o pravu na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja,

— uzimajući u obzir Deklaraciju Ujedinjenih naroda o borcima za ljudska prava, a posebno njezin članak 13. o slobodi udruživanja,

— uzimajući u obzir Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (ICCPR), a posebno njegov članak 22. o pravu na slobodu udruživanja,

— uzimajući u obzir Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Europska konvencija o ljudskim pravima),

— uzimajući u obzir Europsku konvenciju o ljudskim pravima i njezine protokole, a posebno članak 10. o pravu na slobodu izražavanja i članak 11. o pravu na slobodu okupljanja i udruživanja,

— uzimajući u obzir smjernice Europske unije o borcima za ljudska prava,

— uzimajući u obzir Ustav Ruske Federacije, a posebno njegovo poglavlje 2. o pravima i slobodama građana,

— uzimajući u obzir izjavu predstavnika Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS) zaduženog za slobodu medija od 20. studenoga 2019.,

— uzimajući u obzir mišljenje povjerenika Vijeća Europe za ljudska prava od 15. srpnja 2013. pod nazivom „Zakonodavstvo Ruske Federacije o neprofitnim organizacijama u odnosu na standarde Vijeća Europe” te njegovo ažurirano mišljenje objavljeno 9. srpnja 2015. pod nazivom „Zakonodavstvo i praksa u Ruskoj Federaciji o neprofitnim organizacijama u odnosu na standarde Vijeća Europe: ažurirano stanje”,

— uzimajući u obzir mišljenje Europske komisije za demokraciju putem prava (Venecijanska komisija) od 27. lipnja 2014. o saveznom zakonu o neprofitnim organizacijama („zakon o stranim agentima”), mišljenje od 13. lipnja 2016. o ruskom saveznom zakonu br. 129-FZ (o nepoželjnim aktivnostima stranih i međunarodnih nevladinih organizacija) i izvješće Venecijanske komisije od 18. ožujka 2019. o financiranju udruga,

— uzimajući u obzir članak 144. stavak 5. i članak 132. stavak 4. Poslovnika,

A. budući da su prava na slobodu mišljenja i govora, udruživanja i mirnog okupljanja zapisana u ustavu Ruske Federacije;

B. budući da je Ruska Federacija potpisnica Opće deklaracije o ljudskim pravima i Europske konvencije o ljudskim pravima te da je članica Vijeća Europe i stoga se obvezala na međunarodne standarde i načela vladavine prava i ljudskih prava i temeljnih sloboda;

C. budući da je ruski parlament u srpnju 2012. donio zakon o „stranim agentima", prema kojem se ruske nevladine organizacije koje primaju inozemna financijska sredstva i bave se aktivnostima nejasno opisanima kao „političke aktivnosti" moraju pri Ministarstvu pravosuđa Ruske Federacije registrirati kao „organizacije koje obavljaju funkcije stranih agenata"; budući da je u lipnju 2014. taj zakon izmijenjen kako bi se Ministarstvu pravosuđa omogućilo da na vlastitu inicijativu registrira nevladine organizacije kao „strane agente"; budući da je u studenome 2017. područje primjene tog zakona prošireno kako bi se nametnulo korištenje oznake „stranih agenata" za sve strane medije koji izravno ili neizravno primaju inozemna financijska sredstva;

D. budući da je ruski parlament 21. studenoga 2019. odobrio posljednje izmjene zakona o „stranim agentima", kojima se status „stranih agenata" proširuje na privatne osobe, uključujući blogere i nezavisne novinare, te da je 2. prosinca 2019. svojim potpisom predsjednik Vladimir Putin potvrdio izmijenjeni zakon; budući da se tim zakonom nameću posebni zahtjevi za registraciju, vođenje računovodstva i označivanje publikacija te da se svaki prekršaj smatra kaznenim djelom, uključujući mogućnost sankcioniranja u vidu visokih administrativnih novčanih kazni ili kazne zatvora u trajanju do dvije godine;

E. budući da bi se u skladu s tim zakonom „stranim agentima" proglasili Rusi i stranci koji rade s medijskim kućama koje su označene kao „strani agenti" ili koji distribuiraju njihov sadržaj, zbog čega bi novinari, njihovi izvori, pa čak i oni koji dijele sadržaj na društvenim mrežama mogli biti stigmatizirani kao „strani agenti", što bi moglo dovesti do autocenzure i obeshrabriti ih ne samo od objavljivanja, već i od dijeljenja objava;

F. budući da se ruskim zakonom o „stranim agentima" krši Europska konvencija o ljudskim pravima, međunarodni sporazum Vijeća Europe kojim se, među ostalim, brani sloboda govora i medija; budući da Rusija dakle ne ispunjava obveze koje ima kao članica Vijeća Europe; budući da je povjerenica Vijeća Europe za ljudska prava ocijenila da taj zakon nije u skladu s međunarodnim i europskim standardima u području ljudskih prava; budući da se zakonom o „stranim agentima" krše obveze Rusije kao članice OESS-a i kao potpisnice Opće deklaracije o ljudskim pravima; budući da Europska unija od Ruske Federacije, kao stalne članice Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda, očekuje da se u potpunosti pridržava međunarodnih obveza koje je preuzela;

G. budući da brojne organizacije za zaštitu ljudskih prava i nevladine organizacije, kao što su Amnesty International i Human Rights Watch, smatraju da će taj izmijenjeni zakon negativno utjecati na ionako restriktivno okruženje za neovisno novinarstvo u Rusiji, čime će se tako dodatno narušiti sloboda izražavanja; budući da su na udaru zakona kvalitetni mediji, neovisni od vladinih ili provladinih struktura, koji surađuju s brojnim ruskim dopisnicima diljem zemlje i često su jedini izvor pouzdanih informacija i alternativa državnim medijima u udaljenim regijama, čime se onemogućuje njihov rad i stoga pristup nepristranom medijskom izvještavanju;

H. budući da su posljednjih mjeseci zakonska ograničenja i ciljani kazneni progon u okviru zakona o stranim agentima u Rusiji poprimili represivniji oblik, što je dovelo do ograničavanja pristupa medija i civilnog društva neovisnom financiranju, do narušavanja njihova ugleda i ometanja njihovih aktivnosti, čime se ograničava ostvarivanje temeljnih sloboda i smanjuje prostor za nezavisne i disidentske aktere u Rusiji;

I. budući da je zakon o „stranim agentima" dio šire kampanje za gušenje neslaganja, oporbe i civilnog društva diljem Rusije; budući da smanjenje prostora za djelovanje neovisnog civilnog društva Rusije omogućuje veću prisutnost nevladinih organizacija koje su nesamostalne i pod utjecajem vlade; budući da ruska vlada koristi te vladine NVO-e za promicanje vlastitih politika pri čemu zadržava privid neovisnog civilnog društva;

četvrtak, 19. prosinca 2019.

J. budući da je taj zakon do sada uglavnom bili usmjeren na nevladine organizacije; budući da se u skladu s tim zakonom oko 80 nevladinih organizacija smatra „stranim agentima”, uključujući gotovo sve vodeće nevladine organizacije za zaštitu ljudskih prava u Rusiji; budući da je 49 ruskih nevladinih organizacija podnijelo zahtjeve Europskom sudu za ljudska prava, u kojima navode da se zakonom o „stranim agentima” krše brojna ljudska prava, uključujući pravo na slobodu izražavanja i udruživanja, te prosvjeduju protiv kvalitete zakona i kaznenog progona koji im prijeti ako se ne registriraju kao „strani agenti” te protiv prekomjerne državne kontrole;

K. budući da je na desetke organizacija koje rade na pitanjima zaštite okoliša od 2014. prisilno stavljeno na popis „stranih agenata” unatoč odluci Ustavnog suda Rusije kojom su ekološke skupine izričito isključene iz područja primjene tog zakona; budući da su mnoge od pogođenih skupina morale prestati s radom kako bi izbjegle to da ih se proglasi „stranim agentima” ili zato što nisu mogle platiti novčane kazne;

L. budući da se tijekom posljednjeg desetljeća pojavio zabrinjavajući globalni trend u kojem sve veći broj zemalja uvodi i primjenjuje zakone kojima se zadire u pravo na slobodu izražavanja, uključujući slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez uplitanja tijela javne vlasti i bez obzira na granice te slobodu okupljanja i udruživanja; budući da takvi zakoni ometaju i rad organizacija i pojedinačnih pripadnika civilnog društva;

M. budući da je Europski sud za ljudska prava u nekoliko svojih presuda naglasio da je uloga javnog čuvara koju imaju nevladine organizacije ključna za demokratsko društvo i od slične važnosti kao uloga koju imaju mediji;

N. budući da se legitimnim ciljem osiguranja transparentnosti nevladinih organizacija koje primaju inozemna financijska sredstva ne mogu opravdati mjere kojima se ograničavaju aktivnosti nevladinih organizacija koje djeluju u području demokracije, ljudskih prava i vladavine prava;

1. poziva ruske vlasti da odmah ukinu zakon o „stranim agentima” te da postojeće zakonodavstvo usklade s ruskim ustavom i obvezama u skladu s međunarodnim pravom; poziva Rusku Federaciju da prestane namjerno stvarati ozračje koje je neprijateljsko prema civilnom društvu te stoga osuđuje upotrebu zakona o „stranim agentima” kao sredstva za uznemiravanje i suzbijanje organizacija civilnog društva koje surađuju s međunarodnim donatorima ili izražavaju politička mišljenja;

2. osuđuje nedavno odobrene izmjene zakona o „stranim agentima” kojima se znatno proširuje područje primjene tog zakona i dopušta stigmatizacija pojedinaca kao „stranih agenata”, čime se krše njihova ljudska prava, naročito sloboda izražavanja i udruživanja, te prava koja imaju kao građani, ograničava njihov angažman i doprinos ruskom civilnom društvu, a njihova osobna sigurnost izlaže riziku zbog stigme koju moraju nositi;

3. osuđuje kontinuirana nastojanja ruskih vlasti da ograniče raspravu na internetu i izvan interneta, kao i neovisno novinarstvo; podsjeća ih da je sloboda govora temeljno ljudsko pravo kojim se jačaju sva ostala ljudska prava i omogućuje društvu da se razvija i napreduje; poziva Rusku Federaciju da uvaži pozitivan doprinos koji dinamično i aktivno civilno društvo daje stanju demokracije i društva;

4. smatra da ovaj zakon i prekomjerna upotreba novčanih kazni i nagodbi protiv medija, organizacija za ljudska prava i civilnog društva namjerno imaju za cilj prisiliti ih da svoja sredstva usmjere na plaćanje novčanih kazni i troškova obrane te im time ograničiti slobodu izražavanja; duboko je zabrinut zbog toga što su se na meti našle organizacije i borci za ljudska prava, što dodatno pogoršava stanje ljudskih prava u Rusiji; osuđuje, među ostalim, raspuštanje povijesno važnog pokreta „For Human Rights”;

5. izražava zabrinutost zbog rizika od mogućnosti selektivne primjene zakona protiv konkretnih pojedinaca, posebno neovisnih novinara i aktivista iz redova političke oporbe, jer nema jasnih kriterija ni pravne sigurnosti u vezi s osnovama i posljedicama primjene zakona na obične građane; poziva ruske vlasti da uspostave jasan, koherentan i dosljedan okvir za djelovanje nekomercijalnih organizacija (nevladinih organizacija) koji će biti u skladu s europskim i međunarodnim standardima i u kojem će se upotrebljavati jasne definicije, izbjegavati izrazi koji stigmatiziraju, poput „strani agenti”, ili diskriminatorne pravne odredbe u vezi s izvorima financiranja te onemogućiti kazneni progon nevladinih organizacija, medija i blogera ili pojedinaca koji provode aktivnosti za nevladine organizacije ili medije; izražava zabrinutost zbog toga

što nevladine organizacije koje organizira vlada istiskuju neovisne organizacije civilnog društva; sa zabrinutošću primjećuje naročito situaciju Anastasije Ševčenko u Rostovu na Donu;

6. snažno se protivi metodama ruskih vlasti koje se služe državnim ovlastima za suzbijanje slobode izražavanja i govora, čime se stvara strah u društvu; poziva ruske vlasti da podrže nepristranost medijskih kanala, uključujući one u vlasništvu ruskih državnih poduzeća, te da uz pomoć postojećih međunarodnih programa unapređuju profesionalne vještine novinara u Rusiji i tako poboljšaju njihovu sigurnost i radno okružje; naglašava potrebu da se zajamče učinkoviti postupci pravne zaštite novinara čija je sloboda rada ugrožena, kako bi se izbjegla autocenzura;

7. odaje priznanje i izražava podršku svim pojedincima i organizacijama koje nastavljaju sa svojim legitimnim i miroljubivim aktivnostima u području ljudskih prava unatoč tome što su meta represije; apelira na ruske vlasti da prestanu sa svim oblicima uznemiravanja, zastrašivanja i napadima na civilno društvo, medije, organizacije za ljudska prava i borce za ljudska prava; osuđuje neuspjeh ruskih vlasti da te aktere zaštite od napada, zlostavljanja i zastrašivanja trećih strana te da nepristrano istraže slučajeve takvih napada;

8. napominje da ruski registar medija koji su označeni kao „strani agenti" ima 10 unosa, od kojih su svi povezani ili s Radiom Slobodna Europa ili s Glasom Amerike; podsjeća na to da je ruska vlada kritizirala druge strane medije zbog izvješćivanja o prosvjedima u toj zemlji;

9. očekuje od potpredsjednika Komisije/Visokog predstavnika Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku, Vijeća i Komisije da u svojim kontaktima, sastancima i komunikacijama s ruskim predstavnicima, uključujući i one na najvišim razinama, izraze zabrinutost u vezi sa zakonom o „stranim agentima" te od njih traži da Parlament izvještavaju o kontaktima s ruskim vlastima;

10. ponavlja svoj poziv Komisiji, ESVD-u i državama članicama da nastave pomno pratiti stanje ljudskih prava u Ruskoj Federaciji te poziva Delegaciju EU-a u Rusiji i veleposlanstva država članica da nastave pratiti sudske postupke koji se odnose na organizacije civilnog društva i aktiviste; poziva Visokog predstavnika / potpredsjednika Komisije i ESVD da s ruskim vlastima i ruskim predstavnicima razgovaraju o slučajevima osoba koje se kazneno progone iz političkih razloga i da od ruskih predstavnika formalno zatraže da se očituju o tim slučajevima; poziva Visokog predstavnika/potpredsjednika Komisije i ESVD da Parlament izvještavaju o razmjenama informacija s ruskim vlastima;

11. poziva potpredsjednika Komisije/Visokog predstavnika Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku da iskoristi svaku priliku da podrži civilno društvo koje promiče demokratske vrijednosti, vladavinu prava, temeljne slobode i ljudska prava u Rusiji te da jača međuljudske kontakte s građanima Rusije;

12. traži od država članica EU-a da postave pitanje zakona o „stranim agentima" u institucijama Vijeća Europe, prvenstveno u Odboru ministara i Parlamentarnoj skupštini Vijeća Europe; traži od Venecijanske komisije da preispita izmijenjeni zakon o „stranim agentima" u cilju davanja pravnog mišljenje i odgovarajućih preporuka; poziva ruske vlasti da se pridržavaju međunarodnih obveza koje njihova zemlja ima u tom pogledu te da u potpunosti provedu sve preporuke Venecijanske komisije Vijeća Europe; poziva države članice EU-a da na forumima OESS-a vrše stalan pritisak na ruske vlasti da ispune standarde OESS-a u pogledu ljudskih prava, demokracije, vladavine prava i neovisnosti pravosuđa;

13. potiče EU da i dalje ponavlja svoje pozive Rusiji da stavi izvan snage ili izmijeni sve zakone koji nisu u skladu s međunarodnim standardima; poziva Visokog predstavnika/potpredsjednika da sastavi novu sveobuhvatnu strategiju EU-a i Rusije s ciljem jačanja mira i stabilnosti; potvrđuje da bi se svaki dijalog trebao temeljiti na čvrstim načelima, uključujući poštovanje međunarodnog prava i teritorijalnu cjelovitost ruskih susjeda; naglašava da se sankcije protiv Rusije mogu ukinuti tek kada ta zemlja u potpunosti ispuni svoje obveze;

14. nalaže svojem predsjedniku da ovu Rezoluciju proslijedi potpredsjedniku Komisije / Visokom predstavniku Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku, Vijeću, Komisiji, vladama i parlamentima država članica, Vijeću Europe, visokom povjereniku UN-a za ljudska prava, Organizaciji za europsku sigurnost i suradnju te predsjedniku, vladi i parlamentu Ruske Federacije.